

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Restrukturalizace a vývoj průmyslu domácích spotřebičů (bílého zboží) v Evropě a jeho dopad na zaměstnanost, změnu klimatu a spotřebitele

(2009/C 100/12)

Dne 17. ledna 2008 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy

Restrukturalizace a vývoj průmyslu domácích spotřebičů (bílého zboží) v Evropě a jeho dopad na zaměstnanost, změnu klimatu a spotřebitele.

Poradní komise pro průmyslové změny, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 10. září 2008. Zpravodajkou byla paní DARMANIN a spoluzpravodajem pan GIBELLIERI.

Na 448. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 22. a 23. října 2008 (jednání dne 22. října 2008), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 86 hlasy pro a 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV je přesvědčen, že silnou stránkou evropského průmyslu domácích spotřebičů ⁽¹⁾ je schopnost vyrábět vysoce kvalitní a udržitelné výrobky. Tuto jeho silnou stránku je nutné podporovat a dále rozvíjet prostřednictvím vhodné evropské politiky založené na trvalém úsilí a zlepšování technologické inovace a průběžné činnosti v oblasti odborné přípravy s cílem zvyšovat dovednosti pracovních sil. Taková politika by měla podporovat vývoj energeticky účinných domácích spotřebičů s lepší možností recyklace. Měl by být snížen jejich celkový dopad na životní prostředí stanovený na základě analýzy životního cyklu.

1.2 EHSV pevně věří, že právní předpisy Evropské unie by mohly přímo ovlivnit konkurenceschopnost tohoto odvětví, zejména prostřednictvím návrhu na rozšíření směrnice o ekodesignu a návrhu na přezkum nařízení o ekoznačce, jejichž důsledkem by byla zvýšená energetická účinnost a snížené emise CO₂. To vše s cílem snížit hrozbu spočívající v tendenci k relokační průmyslu mimo Evropu, ztrátě pracovních míst a riziku omezení zájmu spotřebitelů.

1.3 Pro ochranu evropského průmyslu, pracovníků v tomto průmyslu, zájmů spotřebitelů a životního prostředí má zcela zásadní význam dozor nad trhem. Ten by měl být prováděn prostřednictvím těchto opatření:

- poskytnutí více prostředků ze strany členských států i EU ⁽²⁾ na přísnější kontrolu shody výrobků s normami

⁽¹⁾ Domácími spotřebiči se míní chladničky, pračky, myčky, kotle, ohřívače a veškeré elektronické spotřebiče používané v domácnosti.

⁽²⁾ Nový legislativní rámec, známý též jako „Ayrálův balíček“ (Ayrál Package) je poslední balíček z „balíčku lepší tvorby právních předpisů“, zabývá se dozorem nad trhem, označováním výrobků a homologací. Evropský parlament a Rada ho přijaly dne 23. června 2008. http://ec.europa.eu/enterprise/regulation/internal_market_package/index_en.htm

a legislativou evropského jednotného trhu, především u výrobků z dovozu;

- vymýcení nekalé soutěže a dumpingu. Antidumpingová opatření je nutné pečlivě studovat, aby pro evropský průmysl nebyla kontraproduktivní a nepodněcovala k relokační průmyslu mimo Evropu či ke zvyšování dovozu; měla by se přijímat nejen na celé spotřebiče, ale také na jednotlivé komponenty;

- revize systému označování s cílem zohlednit novinky v inovaci na poli technologie, aniž by to vyvolávalo falešný dojem změny hodnot;

- přísnější kontroly ke snížení počtu padělků a napodobenin, jevů spojených s dokonalým kopírováním;

- kontroly toho, zda označení, především na dovozovém zboží, skutečně odpovídá realitě a není klamavé.

1.4 EHSV je přesvědčen, že úpravy systému označování mají zásadní význam. Mělo by docházet k aktualizaci označení pokaždé, když nějaký technicky účinnější spotřebič zvedne standard. Systém by měl být dynamický, přičemž nové výrobky na trhu s lepšími specifikacemi by spadaly pod nové označení, než aby snižovaly zařazení spotřebičů klasifikovaných dříve. Takováto revize by měla navazovat na technologickou inovaci, ale měla by být spojena se lhůtou 5 let, jak je uvedeno v Akčním plánu pro energetickou účinnost. Je absolutně nutné, aby se na této revizi podílely i zainteresované strany. Komise by navíc měla podporovat prosazování právních předpisů, aby se z označení stal přesvědčivý nástroj pro výrobce, dovozce i maloobchodníky.

1.4.1 Z hlediska udržitelnosti by bylo prospěšné, kdyby EU přesvědčila i další země, aby přijaly vysoké standardy, které se EU zavazuje přijmout pro vnitřní trh, jelikož by to vedlo k potenciální úspoře energie na globální úrovni.

1.5 Evropskému průmyslu domácích spotřebičů by se mohlo nesmírně pomoci zavedením plánů pobídek v rámci členských států s cílem podnítit nahrazování spotřebičů modernějšími a energeticky účinnějšími zařízeními, které průmysl již vyrábí, ale které ještě na trhu nedosáhly dostatečné popularity. Tato podpora by měla být promyšlena tak, aby méně majetným poskytla vhodné finanční nástroje a nepředstavovala přitom diskriminaci. Lze si vzít příklad z úspěchu podobných opatření v Evropě i mimo ni.

1.6 Je také rozumné posílit asistenční služby spotřebitelům v oblasti údržby a náhradních dílů u domácích spotřebičů. Musí se zajistit průběžné zvyšování úrovně a stavu dovedností pracovníků, aby byl zajištěn efektivní a spolehlivý servis. Výsledkem by mohlo být zvýšení a/nebo udržení míry zaměstnanosti.

1.7 EHSV je přesvědčen, že politika EU by měla umožnit přechod průmyslu k výrobkům a souvisejícím službám s vyšší mírou inovace, které mají strategický význam svým vlivem na emise CO₂ a spotřebu energie – např. solární panely, fotovoltaické jednotky, tepelná čerpadla, vodíkové články, mikrogenerační jednotky a klimatizační zařízení s vysokou výkonností. To by mohlo vést k vytváření pracovních míst a k větší míře spotřebitelské volby.

1.8 EHSV opět zdůrazňuje, že úspěchu při plnění předložených doporučení na účinnou restrukturalizaci evropského průmyslu domácích spotřebičů za účelem zvýšení jeho udržitelnosti lze dosáhnout a maximalizovat ho pouze pokud bude na evropské úrovni existovat podrobný a efektivní odvětvový sociální dialog.

2. Důvody pro předložení stanoviska z vlastní iniciativy

2.1 Stěhování průmyslu domácích spotřebičů nejen do zemí střední a východní Evropy, ale i do Ruska, Turecka, či Číny, je v tuto chvíli pro toto odvětví nejpálčivějším problémem. Relokace tedy probíhá nejen na území členských států EU, ale dochází k takřka globálnímu stěhování celých segmentů trhu domácích spotřebičů z Evropy do Číny.

2.2 Firmy nyní objevují Rusko, kde dochází k výstavbě nových závodů na výrobu praček a chladniček a k přebírání stávajících firem v rámci sektoru bílého zboží. Na ruském

území v současnosti dochází k výstavbě 15–20 závodů na výrobu bílého zboží. To má zásadní význam pro pronikání evropských výrobců na tento nový, vysoce potenciální trh. Je však třeba věnovat pozornost tomu, že v budoucnu budou tyto závody zásobovat nejen vlastní vnitrostátní trh, ale také vyvážet své výrobky do Evropy, pokud se nám nepodaří vyřešit hlavní problémy evropského trhu.

2.2.1 Potenciál pro vývoz evropských výrobců se otevírá také v regionech jako je Asie, severní Afrika a Blízký Východ, kde již vývoz domácích spotřebičů z EU vykazuje rostoucí tendenci. Evropští výrobci mohou k dalšímu pronikání na tyto potenciální trhy využít stávající podmínky, jako je nárůst počtu obyvatel střední třídy v těchto regionech, dobrá reputace evropských výrobků atd.

2.3 Rostoucí pronikání levných a pochybných výrobků prohlubuje krizi evropského průmyslu bílého zboží. Omezená kvalita útočí společně s odlišnými daňovými systémy, výhodami levné pracovní síly a relativně nízkými dopravními náklady na zavedené výrobce v Evropě.

2.4 Je zřejmé, že Evropa nemůže soutěžit s výší měsíční mzdy vyplácené např. v Číně. Chladnička či mraznička z Číny je bezkonkurenčně levnější a totéž se týká i jednoduchých komponentů, jako jsou motory či kompresory. Konkurenčních výhod nelze dosáhnout, jsou-li evropské produkty prodávány na základě ceny a nikoli na základě kvalitativních výhod. Silnou stránkou evropského průmyslu domácích spotřebičů je schopnost vyrábět vysoce kvalitní výrobky. Dalšími konkurenčními výhodami jsou design, výrobní záruky, servis, kompatibilita náhradních dílů a opravy. Tuto silnou stránku lze podporovat a dále rozvíjet prostřednictvím promyšlené evropské politiky.

2.5 Evropské závody vyrábějí chladničky a mrazničky spadající do energetických tříd A++, A+, A a B. Většina výrobků současné produkce spadá do tříd A+ a A. Zboží ve třídě A++ tvoří méně než 4 %.

2.6 Odběr energeticky účinných chladniček je ze strany spotřebitelů stále na nízké úrovni. Podle CECED (*Sdružení evropských výrobců domácích spotřebičů*) je v evropských domácnostech stále asi 188 milionů chladniček a mrazniček starších než 10 let. Staré spotřebiče (od roku 1990) ročně spotřebují asi 600 kWh, spotřebiče třídy A+ asi 255 kWh a spotřebiče třídy A++ asi 182 kWh. Při současných cenách a v současných podmínkách⁽¹⁾ však musí spotřebiče třídy A++ fungovat asi 12 let, než se jejich nákup spotřebitelům vyplatí.

⁽¹⁾ Včetně cen energie a paliva.

2.7 Vedle starších spotřebičů se evropští výrobci ještě větší měrou obávají potenciálně nebezpečných, energeticky neúčinných a nespolehlivých dovozů. Tyto obavy se týkají především okamžitě dostupných dovážených výrobků, které jsou na trhu v EU rychle vyprodány.

2.7.1 V důsledku toho tvoří potřeba energie v domácnostech 25 % celkové poptávky po energii v EU, přičemž elektřina pro spotřebiče v domácnostech vykazuje v posledních letech v důsledku zavádění nových aplikací a výrobků nejprudší nárůst.

2.8 Využitím kvalitnějšího materiálu na magnetické jádro a optimalizací konstrukce dle vlastností nového materiálu by bylo možné zvýšit účinnost elektromotorů v domácích spotřebičích (až o 15 %), což by přispělo k velké úspoře domácí spotřeby elektrické energie.

2.9 Dalším počinem, který by měla Evropská komise podporovat, je vývoj domácích spotřebičů vhodných k údržbě a recyklaci. Je nutné upozornit na to, že na tomto poli vyvinuli evropští výrobci velké úsilí a prudce snížili spotřebu energie i vody u těchto velkých spotřebičů. Stále více surovin však od té doby dospělo ke kritickému bodu, nejen co se týče životního prostředí, ale i nákladů. To se týká oceli, plastů, niklu, chromu, mědi a jiných. Ceny těchto surovin i derivátů ropy stále rostou. Ti, komu se podaří omezit množství materiálu ve výrobku, získají velkou konkurenční výhodu. Možnosti, které průmyslu domácích spotřebičů nabízí nanotechnologie a metody analýzy životního cyklu na zlepšení a posouzení správného výběru materiálu, se ani zdaleka neprozkoumávají takovým způsobem, který by tuto konkurenční výhodu mohl zajistit.

2.9.1 Současným problémem je to, že ne všechny materiály určené k recyklaci podle nařízení OEEZ je skutečně vrácen výrobcům, a výrobci tedy platí za recyklaci, ale doopravdy nedostávají zboží.

2.10 Podpora takového výzkumu a tlak na miniaturizaci komponentů, jako jsou motorky, topná tělíska, kompresory apod., by měl být cílem politiky výzkumu financované Komisí. Z tohoto pohledu představuje vývoj domácích spotřebičů s použitím co nejmenšího množství materiálu vývoj takových zařízení, která budou vhodnější k recyklaci. Rámcová směrnice EU o ekodesignu z května 2005 se svým požadavkem na ekologický design energetických spotřebičů je významným výchozím bodem. Evropská komise nemusí znovu vymýšlet politické nástroje, ale musí spíše zdokonalit ty, které jsou v současné

době k dispozici. To se týká také stávajících energetických štítků a označení spotřeby. Na pozadí zhoršující se energetické krize a omezování zásob surovin by Komise měla toto označení doplnit povinným předpisem pro uvedení výrobků na trh. Do budoucna by mělo být povoleno prodávat domácí spotřebiče na evropském vnitřním trhu pouze výrobcům, kteří produkuje vysoce kvalitní výrobky: to by byl logický základ právního předpisu, který by po podnicích vyžadoval, aby vyráběly vysoce kvalitní a trvanlivé domácí spotřebiče.

2.11 Je také rozumné, aby se prostřednictvím směrnice od výrobců a maloobchodních prodejců vyžadovalo, aby vyráběli resp. prodávali domácí spotřebiče, které bude možné opravovat, disponovali náhradními díly na opravy a nabízeli zákaznický servis. Evropští spotřebitelé tyto služby očekávají a evropští výrobci a maloobchodní prodejci se jejich poskytováním mohou vymezit proti nízkonákladovým výrobcům, jejichž produkty nelze opravit a pouze se vyhodí, aby je vzápětí nahradily nové. To nemůže být v souladu se strategií udržitelného rozvoje.

2.11.1 V této souvislosti EHSV očekává další diskusi o provádění akčního plánu Komise pro udržitelnou spotřebu a výrobu a udržitelnou průmyslovou politiku⁽¹⁾.

2.12 Odvětví domácích spotřebičů v Evropě stále zaměstnává přibližně 200 000 pracovníků. V tomto odvětví již mnoho let dochází k poklesu. V západní Evropě zmizelo v uplynulých dvou desetiletích asi 57 000 pracovních míst. Odvětví domácích spotřebičů ve střední a východní Evropě se po zániku starého politického systému zhroutilo a od té doby bylo vytvořeno pouze okolo 20 000 nových pracovních míst.

2.13 Sektory domácích spotřebičů, které jsou nejvíce zasaženy přemísťováním podniků do mimoevropských zemí (Ruska, Čína, Turecko) jsou výroba klimatizačních zařízení a malých spotřebičů. Evropské továrny na výrobu chladniček/mrazniček stále zaměstnávají asi 23 000 lidí.

2.14 Restrukturalizace evropského odvětví domácích spotřebičů bude pokračovat i v příštích letech. Její rozsah bude záviset nejen na vývoji na trhu a v oblasti technologií, ale také na politických rozhodnutích a legislativních opatřeních.

3. Konkrétní připomínky

3.1 *Evropská politika musí nalézt odpověď na čtyři problémy:*

⁽¹⁾ KOM(2008) 397 v konečném znění (16.7.2008).

3.1.1 Jak zajistit, aby nedošlo ke ztrátě průmyslu ve prospěch zemí mimo Evropskou unii. Trend je jasný – dochází k přemísťování průmyslu, měli bychom se tudíž postavit očekávané i reálné hrozbě ztráty tohoto odvětví ve prospěch zemí mimo EU.

3.1.2 Jak ovlivňovat strukturální změnu v Evropě tak, aby se zajistilo, že západoevropské země nepřijdou o svoji vědeckou a technickou produkci, know-how i související pracovní místa a zároveň umožnit zemím střední a východní Evropy, aby stabilizovaly svá vznikající odvětví domácích spotřebičů do budoucna.

3.1.3 Jak nalézt ekonomicky rozumnou odpověď na invazi asijského dovozu, jehož hodnota a kvalita je nižší než u jeho evropského protějšku či který nesplňuje normy vnitřního trhu.

3.1.4 Jak zajistit, aby výsledky spočívající v dostupnosti udržitelných spotřebičů přinášely své plody na vnitřním trhu tím, že budou zvyšovat poptávku po takovém zboží, a aby pokračovaly investice do výzkumu a vývoje spotřebičů s menším dopadem na změnu klimatu a udržitelnost.

3.2 Důvody pro průmysl

3.2.1 Tento sektor je rozvinutým průmyslovým odvětvím, co se týče výsledků výzkumu a vývoje v oblasti energetické účinnosti. Dobrovolné dohody byly efektivní a toto odvětví je akceptovalo.

3.2.2 Deprimujícím faktorem je bohužel to, že průmysl vyžaduje, aby se evropská politika zpřísnila tak, aby se zajistilo, že snahy vynaložené v tomto odvětví skutečně přinesou ovoce. Vloni se toto odvětví rozhodlo neobnovit dobrovolné dohody, které byly v minulosti tak úspěšné.

3.2.3 Naprosto zásadní význam má v tuto chvíli dozor nad trhem. Mělo by se uvažovat o přísnějších kontrolách, aby se zajistilo, že veškeré zboží na trhu je takové úrovně a kvality, že nabízí perspektivu z hlediska dopadů na klimatickou změnu.

3.2.4 Je nutná další podpora ze strany členských států, aby se zajistilo, že superúčinné produkty, které se nyní dostávají na trh, jsou opravdu spotřebiteli kupovány. Produkty třídy A++ se stále považují za příliš drahé a kvůli své návratnosti neudržitelné, v důsledku čehož máme trh, na kterém se hlavně dává přednost

spotřebičům třídy A+. Pobídky se různí, ale již teď v některých členských státech i mimo Evropu existují případy, které lze označit za správné postupy ⁽¹⁾.

3.2.5 Podpora ze strany členských států a spravedlivá soutěž by měla jít ruku v ruce s rychlostí technologických inovací v rámci tohoto odvětví na úrovni členských států i na úrovni Evropské unie.

3.2.6 Důležitým článkem dodávkového řetězce je maloobchodník. Evropský maloobchodník by si měl lépe uvědomovat různé důsledky dovozu výrobků, které jsou poté prodávány na vnitřním trhu. Účel a úsilí průmyslu budou navíc marné, pokud bude maloobchodní sektor i nadále dovážet a prodávat nebezpečné a neudržitelné výrobky nestandardní kvality. EHSV se v této souvislosti domnívá, že v maloobchodním sektoru stále existuje velký prostor pro vzdělávání s cílem upozornit na citlivost otázek spojených s průmyslem domácích spotřebičů na vnitřním trhu a otázek udržitelnosti těchto spotřebičů.

3.3 Sociální aspekt

3.3.1 Skutečností zůstává, že při relokaci průmyslu dochází ke ztrátám pracovních míst. Zbývá značný počet lidí s kvalifikací, již nelze nijak využít, pokud se pracovní síla nepřesune také. K zajištění toho, aby se pracovní místa neztrácela a aby toto odvětví bylo i nadále přitažlivé pro špičkové pracovníky, je absolutní nutností jeho restrukturalizace.

3.3.2 Sektorem, jemuž by se měla věnovat patřičná pozornost, je sektor servisních služeb, se zvláštním důrazem na oblast oprav spotřebičů. Je nutné zajistit, aby oblast opravárenství spotřebičů prosperovala, a to tak, že vysoce kvalitní spotřebiče budou skutečně opravitelné a také že skutečně budou dostupné náhradní díly, čímž bude oprava proveditelná.

3.3.3 Současně by měla společná politika EU i členských států podpořit přechod sektoru k výrobě inovačních výrobků a vytvořit nové příležitosti zaměstnání. Tento proces by měl být podpořen dobře strukturovaným sociálním dialogem mezi sociálními partnery na evropské, vnitrostátní i podnikové úrovni. Pracovní vztahy evropské kvality je nutné zajistit také v nových výrobních závodech, které se nacházejí v nových členských státech EU.

⁽¹⁾ **Itálie** – 20 % nákladů na chladničky/mrazničky třídy A+ a A++, se stropem ve výši 200 EUR, je odepisováno z daně z příjmu.

Španělsko – plán slev. V roce 2008 budou mít zákazníci, kteří si koupí energeticky účinné výrobky, nárok na podporu ve výši 50–125 EUR podle typu zakoupeného spotřebiče.

Brazílie – federální plán na zahájení programu subvencování nákupu 10 milionů chladniček pro nízkopříjmové skupiny obyvatelstva. Spotřebitelé musí odevzdat svoji starou chladničku, která zpravidla spotřebovává více energie, aby mohli získat úvěr k nákupu nové a hospodárnější.

3.3.4 Mezi klíčové prvky pro zajištění toho, aby nezanikalo tolik pracovních míst, patří účinný a stálý odvětvový sociální dialog na evropské úrovni, dozor nad trhem a kontrola dodržování norem v celé Evropě.

3.4 *Důvody pro spotřebitele*

3.4.1 Spotřebitele je nutno ujistit o dobrých kvalitativních vlastnostech daného výrobku, který bude také energeticky účinný. Spotřebiteli je tudíž nutno zpřístupnit kvalitativní informace jednoduchým, pravdivým a účinným způsobem.

3.4.2 Systém označování musí být dynamičtější a vyvíjet se a aktualizovat podle úrovně inovací v daném odvětví. Na štítcích by se navíc měly přesně uvádět normy pro daný spotřebič. Zkoušky výrobku by tudíž měly být přísnější a přesnější.

3.4.3 Dozor nad trhem je ve všech členských státech velmi důležitý k zajištění toho, že daný spotřebič opravdu funguje tak, jak slibuje výrobce, a že spotřebitel dostal vše, zač ujednanou cenu zaplatil.

3.4.4 Za zmínku stojí eventuální negativní dopad, který může mít koupě nových domácích spotřebičů na životní prostředí v případě, že si spotřebitelé ponechají i staré přístroje, čímž vznikne „efekt odrazu“.

3.4.5 Nezávislé zkoušky prováděné spotřebiteli jsou nejlepší reklamou pro účinné a výkonné domácí spotřebiče. Tyto zkoušky by byly zárukou celkové kvality a úrovně spotřebiče, které náležitě splňují základní funkci výrobku.

3.5 *Důvody pro oblast životního prostředí*

3.5.1 EHSV uznává, že také toto odvětví může konkrétně přispět k zachování životního prostředí, snížení emisí CO₂ a zmírnění změny klimatu. V tomto ohledu EHSV opakuje svůj postoj ze stanoviska z vlastní iniciativy k tématu ekologicky šetrná výroba ⁽¹⁾, kde zdůrazňuje, že zde existuje prostor pro růst zeleného trhu v rámci vnitřního trhu, ale i specifčnosti týkající se mimo jiné označování či životního cyklu výrobku.

3.5.2 Na veškeré zboží, které nesplňuje kritéria „dobrého standardu“, by se měl uplatnit termín zhruba 5 let, během něhož by daný výrobek musel požadovaného standardu dosáhnout. Například chladničky, které po uplynutí tohoto termínu nedosáhnou konkrétní prahové hodnoty, by se dle našeho názoru již neměly na evropském trhu objevovat. To je v souladu s akčním plánem pro energetickou účinnost, který představila Komise dne 24. října 2006 („Výrobky, které dohodnuté minimum nesplňují, nebude povoleno uvést na trh.“). Tyto návrhy jsou též v souladu se směrnicí o ekodesignu a nařízením o ekoznačce.

3.5.3 Je navíc důležité, aby byla legislativa týkající se ekodesignu zavedena co nejdříve u všech příslušných velkých spotřebičů a aby legislativa týkající se ekoznačky byla přezkoumána, a bylo tak umožněno rychle vyvíjet vysoce účinné výrobky. To by byl legislativní scénář, který by po podnicích vyžadoval, aby vyráběly vysoce kvalitní a trvanlivé domácí spotřebiče.

3.5.4 S ohledem na stávající energetickou politiku EU a na to, že mechanismus označování sám o sobě nestačí ke splnění cílů v oblasti energetiky, které si EU stanovila, vyzývá EHSV Komisi, aby v zájmu dosažení těchto cílů zvážila zavedení nových právních nástrojů.

V Bruselu dne 22. října 2008.

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Mario SEPI

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV (Úř. věst. C 224, 30.8.2008, s. 1), zpravodajkou byla paní DARMANIN.